Ч. 41 (9.872). Львів, субота 21. жовтня 1922. Почтову належність оплачено гуртом. Рік XL.

ДІЛО

Виходить щоденно рано.

РЕДАКЦІЯ И АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10., II. пов. — Конто почт. щад. 143 322. — Адреса тел.: „Діло—Львів“. — Нач. Редактор приймає від 10—11 год. передпол. — Рукописів редакція не звертає.

ПЕРЕДПЛАТА Місячно в краю 2500 Мп. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голандії, Бельгії 10 фр. фр., Італії 10 лірів, Німеччині 3000 н. марок, Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. корон. Румунія 50 лей. Болгарії 50 левів. Австрії 3 000 мп. Зміна адреси 100 мп.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації. ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 100 Мп.

Видає: ВИДАВНИЧА СПІЛКА „ДІЛО“. Начальний редактор: ФЕДЬ ФЕДОРЦІВ.

Львів, 20. жовня 1922.

Оборона Льойда Джорджа. Критика політики Льойда Джорджа в англійській пресі прийняла була такі острі форми, які рідко стрічаються в англійській пресі. Здавалося, Льойд Джордж уступить. Між тим після його промови, яку виголосив в Менчестер 14. с. м., становище його не то не захитане, а навпаки — скріплене. Уніоністи устами Чемберлєна запевнили Льойда Джорджа, що в теперішних умовинах заступити його кимнебудь иншим не можна.

Короткий зміст промови Л. Д. в Менчестер подали ми в ч. 38 нашої газети. Сьогодня маємо змогу познайомити наших читачів зі змістом цеї промови докладнійше.

Англійський премієр на вступі заявив, що англійське правительство у своїй східній політиці змагало не до війни, а навпаки — до збереження миру. Воно змагало до: 1) Загварантовання свободи проливів для кораблів всіх націй, 2) запобіження небезпеці перенесення війни до Европи і 3) до недопущення до сього, щоби в Царгороді і в Тракії повторилися жахливі картини, які мали місце в останніх семи літах в Малій Азії. „Протоки, одинокий шлях на Чорне море, представляють собою життєвий інтерес для Англії і для всього людства. Третя доля торговлі цеї частини світа завжди відбувалася на британських кораблях. Брит. правительство не може допустити до закриття проток, бо це було би резиґнацією з найбільшого і найважнійшого здобутку для Англії в її побіді над Туреччиною в світовій війні. Якщо Турків не задержано би в момент їхнього упоєння побідою, вони були би перейшли протоки і мабуть не затрималися би і над Маріцею, нічого не стануло би їм на перепоні зайняти і західну Тракію, а чого доброго — і Сальоніки. Це означало би війну, а війна 1914 року до відомої степені зачалася на Балкані. В Царгороді прийшло би до жахливої катастрофи.

Від 1914 року Турки холоднокровно перерізали півтора міліона Вірмен і 600 тисяч Греків. Тому я залишаюся при своїй думці, що наша політика оставала в гармонії з величніми інтересами і традиціями Англії і ми маємо основу гордитися, що це нам вдалося“.

Переходячи до напастей на себе, продовжав Льойд Джордж, йому говорять, що повинен все переносити по християнськи. Одначе він не належить до тої категорії християн, що дають себе знищити без спротиву. Поки у нього меч в руках і Бог дає йому сили користуватися ним, він не випустить його з рук. Відтак пригадав, що підчас наступу Турків, коли вони наблизилися до невтральної полоси, Французи відійшли, Італійці пішли за Французами і, як що Англійці не були би вдержали своїх позицій під Чанаком, так оба береги проток були би вже в руках Турків. А досвід показав уже, що їх не легко усунути звідтам, коли вже раз там є.

„Мені дорікають — говорив Л. Д. — що поведення Французів противорічило заяві французького правительства з перед кількох тижнів, що Грекам чи Туркам, якщо війдуть в невтральну смугу, муситься поставити оружний спротив. Ми думали, що це дійсно такий намір Французів.

Відповідаючи на напади Аскіта і Грея, Льойд Джордж пригадує, що Туреччина була зовсім поділена на основі умови з ріжними державами, підписаної ще перед тим, заки він обняв становище премієра. Він згідний з цею політикою, тому не хоче критикувати Аскіта і Грея, одначе мусить признати, що ця політика була дуже короткозорою, бо, якщо російська революція вдалася би, в Царгороді і на протоках находилися би большевики.

Він — говорив дальше Л. Д. — не змагає до премієрства. Навпаки, він від трьох літ хотів покинути це становище. Просив Бонара Лоу-а стануги на чолі правительства, одначе цей відмовився. З початком цего року писав до Чемберлєна і пропонував йому зайняти своє становище, бож Чемберлєн — лідер партії, яка розпоряджає більшістю голосів в палаті громад. Одначе його товариші після обговорення цього питання були иншої думки. Він ніколи не змагав до сього становища і буде служити вітчині на всякім иншім становищі. Навпаки — він дуже радий був би, як що мав би змогу дивитися з боку, як правлять другі, як пр. другі на його місці устроюють так, щоби Англія відмовилася від репараційних заплат Німеччини, і в той самий момент здобула би нову любов Франції. Йому буде цікаво бачити, як Англія при другім премієрі заплатить Зєдиненим Державам свій довг і в тойже момент відмовиться від своїх претенсій до других держав, як Англія виставить кращу армію, кращу фльоту і кращу воздушну фльоту, в тойже час усуне безробіття і зменшить податки. Світ ще не вилизався від тяжких ран війни. Лічення буде йти тільки поволі. Найблизшим завданням державної керми в сьогоднішний момент є помирення народів. Льойд Джордж обіцяє піддержати кожде правительство, яке твердо і без ляку буде змагати до цего завдання, під умовою, що воно не вхопиться за средства шкідливі для країни, ні реакційні, ні резолюційні.

„Я — закінчив свою промову Л. Д. — з гордістю буду тямити, що завдяки піддержці щирих товаришів — судилося мені віддати вітчині зовсім не малі заслуги в темні часи нашої історії!“

Галицькі відносини.

З історії містерій.

Ще про узброєну ватагу.

„Газета Поранна“ доносить: Дня 17. жовтня узброєна ватага спалила фільварок Писарівка, а опісля зникла під напором війська і поліції. До тепер стверджено, що узброєна ватага посувається з місця на місце, а зіткнувшися із поліційною патролею оточує її, розброює її здирає з поліції мундури і переодягається, переховуючи всі поліційні документи, щоби ужити їх у відповідну пору.

З дотеперішних рапортів поліційних органів стверджено, що ця українська військова група, яка спричинила великий переполох має добру зброю та муніцію. Ватага складається з Українців із Сх. Галичини, котрі знають добре галицький терен, добре маневрують, переходять лісами в ночі, оминаючи військо, що їх переслідує. Дня 16. жовтня ця ватага напала на постерунок поліції, висадила у воздух будинок при помочі динаміту, а опісля кинулася на команданта постерунку Гловіньского. Гловіньскі боронився завзято, а вистрілявши останній набій упав від куль ватаги. Опісля ватага перейшла до с. Конюхи, пов. Бережани, де замордовано двох поліцаїв. Дня 18. жовтня цей відділ знищив фільварок в Демні і пробував дістатися до Підгаєць.

Підозрілі їздці.

Підгаєцька поліція доносить, що 17. жовтня коло Монастериск переїзджало кількох їздців на сивих конях. Так само поліція із Золочева повідомляє, що дня 18. ранком в селі Сновиці появилося трох підозрілих їздців.

Нова ватага.

Тернопільська команда поліції вислала до Зборівщини 46 жандармів під проводом Кукевіча. Так само із Золочева та Зборова вимашерувала поліція, в виду того, що нова узброєна ватага появилася в Перемишлянщині і дійшла до Краснопущі. Ця ватага зросла до кількости 50 осіб на конях. В Богатківцях пов. Підгайці бачили селяне новий узброєний відділ в кількости 20 осіб, одягнених инакше як тамта, а в Денисові напав якийсь відділ одягнений у мундури Галлєрчиків на постерунок поліції. Проти того відділу вислано шварон кавалєрії з Теребовлі, але вже 17 жовтня ця підозріла група напала на фільварок в Горині і на село Писарівку коло Дунаєва. Команда львівського корпусу вислала в околицю Перемишлян полк уланів. В околиці Бережан і Підвисокого появилися нові узброєні ватаги.

Перед рішаючою сутичкою під Козовою.

Із Золочева виїхав цілий потяг кавалєрії, відмашерувала сотня піхоти, відділ скорострілів, а з Тернополя вислано сотню піхоти. Рівночасно із Бережан вирушив відділ піхоти і кавалєрії в напрямку Конюх, звідки зачнеться погоня. Дня 18. жовтня з Козови жадала поліція ще нових військових відділів для допомоги, сподіваючися головної сутички з ватагою в околиці Козови. З Перемишлян розпочав відділ уланів тиралієрку, що має на меті окружити ватагу. Над Серет вислано відділ скорострілів, для замкнення відвороту підозрілим їздцям.

Начальну команду цілої акції, що має на меті зліквідувати заворушення на Поділлю, обняв штаб 12. дивізії піхоти.

Перший запоріжський полк.

Кореспондент „Ґазети Поранної“ доносить, що ця узброєна ватага розкидала між селянами відозви із заголовком: „Народня українська республика, перший запоріжський полк“. Відозва зачинається словами: „Гей, хлопці! Хто здорового серця, ходіть з нами на польські фільварки!“ (Правдивости факту не заперечуємо, коли взяти на увагу фантастичні події серед фантастичних відносин у нашій країні. Лише остерігаємо вірити у зміст того рода летючок, які можуть служити поганій провокації. У всякому разі не можна робити звязку такої проклямації, як повище згадана, з давно неіснуючими військовими частинами У. Н. Р., команданти котрих сидять під надзором по таборах).

Ватага росте.

Як повідомляє та сама газета, останніми днями ватага зросла до 100 осіб і перебуває в місци, де стикаються три повіти Перемишляни, Бібрка і Рогатин.

Ватага скрилася.

„Газета Цодзєнна“ повідомляє що погоня польського війська за узброєною ватагою не вдалася. З нею получилося дві нові оперуючі групи і перейшли до Рогатинщини. Вістка про зловлення одного члена ватаги, неправдива. Арештовано тільки одного селянина Українця, якого тільки підозрівали, що він має з ватагою звязки.

Узброєна ватага має замір перейти Дністер до Долинщини.

Третя ватага.

Та сама газета доносить, що в скалатському повіті прийшло до сутички між поліцією і узброєним відділом, що складається із 100 осіб. Один із ранених членів того відділу признався, що ватага складається з бувших жовнірів галицької української армії і має замір викликати повстання у Східній Галичині.

Карні експедиції.

В звязку з останніми подіями у Сх. Галичині в повіті Турка н. Стриєм всі села заняті польським військом. В селі Липа, Чорна і в околиці перебуває піхота, в Турці полк артилєрії. Всяка свобода рухів і комунікація припинена,

Арештування.

В звязку з появою тих ґруп в Тернополі, Підволочисках і в Скалі арештовано „Петрушевичівську організацію“. Арештовано 15 осіб.

Четверта ґрупа.

„Газета Цодзєнна“ доносить, що в околиці Бродів появилася четверта ґрупа узброєна. Та сама газета поміщує провокуючі інформації про конфіскату документів, які вказують на те, що узброєні ватаги працюють в звязку з Чехословацьким ґенеральним штабом і що ця акція має на меті перешкодити переведенню виборів у Сх. Галичині.

В Карпатах неспокійно.

„Ґазета Цодзєнна“ доносить, що втікаючи перед арештуваннями, група стрийських Українців дісталася аж в околицю Сянока, де прийшло до сутички із поліцією. Українці дали до поліції 40 стрілів і зникли.

Крівава боротьба.

Як зачувати, між Нараєвом Дунаєвом прийшло до крівавої боротьби між ватагою і польським військом. Потвердження цеї вістки не маєм. Наразі вдалось ствердити, що мимо всього ватага скривається дальше в лісах а в ночі напала на

Дунаїв, де замордовано кількох Поляків, після чого виконано напад на фільварок в Конюхові. В селах розкидано українські відозви і забрано панські коні. Ватага має вже 3 скоростріли. Польське населення втікає на захід.

Пята ватага в околиці Галича.

Кореспондент „Газети Поранної“ доносить, що в галицькому повіті появилася нова узброєна ватага, яка викликала в Галичі констернацію. Проти тої ватаги вислано з Галича кавалєрію.

Польське міністерство справедливости, а випадки у Сх. Галичині.

Варшавська преса доносить, що в звязку із заворушеннями у Сх. Галичині міністр справедливости постановив змінити акцію польських судів і в тій ціли вислав до Львова суддю Едварда Льоренца для контролі діяльности наглих судів. Таких самих делєгатів висилається і до инших міст Сх. Галичини.

Пожежі.

В Дашаві невідома рука підпалила польський монастир отців Селезіянів. В звязку з тим арештовано трох українських студентів, між ними студ. Галія зі Стрия.

Безглузді фантазії.

Недавно доносила польська преса, що у арештованого учителя Стефанишина з Долинщини найдено 200 скляних рурок наповнених динамітом. Сьогоднішні брукові свистки заперечують самі собі і твердять, що в тих скляних рурках не було динаміту, тільки бактерії носатини, якими гайдамаки думали заражувати польських коней (?!).

Кари за метрики.

Дня 26. вересня зборівське староство наложило кару у висоті 50 тисяч на о. Теодозія Крохмалюка за виповнення метрик в українській мові.

Арештують.

На днях у Липниках пов. Перемишль арештовано студ. Романа Росоновського в підозрінню у підпалах.

Присилайте жертви на будову памятника ІВАНА ФРАНКА до Краєвого Союза Кредитового Львів, Ринок 10., ч. вкл. кн. 40.000.

З Великої України.

(Згадки й рефлексії.)

III.

Українська преса в Київі.

Хто не був на Україні або в Росії, той не може уявити собі тамошнього політичного життя. Ми звикли бачити ріжні політичні партії, і праві і ліві, опозиційні, які працюють поруч себе, і поборюють себе й консолідуються. Того всього нема ні на Україні ні в Росії. Там визнається тільки одна пануюча партія, а все инше вписується до категорій „безпартійні“ (що не повинні мати свойого політичного ідеалу, а всетаки повинні співчувати пануючій партії), або стає на нелєгальний шлях, якщо виявляє инше політичне обличча.

Відповідно тому складається й становище преси. „Безпартійні“ були згори відсунені від політичного життя і до останнього часу не могли мати своєї преси. Особливо незавидне становище української преси. Відколи на Україні притихла боротьба, зредуковано часописи (комуністичні) на українській мові до мінімума, не тільки на провінції, але й в центрі. Візьмім Київ — серце України. Ще до осени минулого року виходили дві часописи „Вісти“ й „Більшовик“, поки не визнано їх зайвими. В тім часі виходило кілька часописів на українській мові. Аж цього року після жнив знов почали видавати „Більшовика“, популярний часопис для народу. Злобні люде казали, що це дарунок українському народові на час збирання продподатку.

Перед моїм відїздом з Київа мав видаватися в Київі, як було оповіщено, якийсь російський безпартійний тижневик на спільній плятформі. Виглядів на українську безпартійну пресу — мало. Бо хто може знати, як далеко стоїть безпартійне українство від „петлюрівщини“, „бандитизму“ або думки про „самостійність“?

До того подам один приклад, який дух виключности й догматизму панує в думанню серед „партії“ за кордоном. Торік (1921) на учительськім зїзді в Київі референт Левитський заявив, що „навіть навчання математики не може бути аполітичне“. Здається, це не потребує коментарів.

Одночасно з таким нехтуванням української преси пересунено й політичний центр з Київа в Харків. Тільки завдяки змаганням українського громадянства, Київ являється центром українського культурного життя і метрополією української автономної церкви.

Врешті й Київська Академія Наук одержала в серпні ц. р. змогу друкувати свій журнал — і це по довгих роках перша ластівка, що заповідає, може, зміну на краще.

IV.

Дві мірки.

Я не думаю розвивати думки про те, як виглядає на ділі проголошена Лєніним засада самовизначення народу аж до відокремлення, в пристосуванню до України. Я хочу тільки одним прикладом зілюструвати їх двоїсте відношення супроти російських і українських національних змагань, або — на їх мові українських і російських контрреволюціонерів. Коли в 1920 р. Петлюра з Поляками дійшов до Київа, більшовики, як звичайно в таких випадках, вдарили на трівогу. Знайшовся в потребі царський генерал Брусілов, що був допущений до ґенерального штабу. Большевики поспішилися спопуляризувати його патріотичний поклик „до русскаго народа“, де говорилося, що треба йти боронити „искони русскую землю“.

Хто такий Брусілов для большевиків? Розуміється, контрреволюціонер, але такий, що в скрутну хвилю йде боронити незалежности Росії. І він удостоюється належної похвали. Тодіж таки Радек у книжечці „Білогвардійська Польща і совітська Росія“ назвав його чесним контреволюціонером, тоді як для українських борців, що проливали свою кров за волю України, він не находив инших виразів, як „слуги буржуазного імперіялізму“, „бандити“ то що.

Ми ні трохи не дивуємося таким двом міркам Це тільки нам в науку, щоб ми навчились шанувати національну єдність і мали свою волю, яку чужинці стараються вбити в нас, і свою ідеольогію.

Політика Московщини супроти України ніколи не була щира — та й деж такої політики шукати у чужинців, хтоб вони не були? Вони завжди любили двозначність і відгук цього можемо бачити й сьогодня на такому здається, дрібному факті, як отсей: Назву РСФСР прикладають Москалі, залежно від потреби, то до цілої теріторії, включаючи сюди й Україну, то знов говорять про РСФСР і УСРР. Тут мабуть є трохи магії. А може хто вміє краще це пояснити?

Д. К.

При зміні адреси просимо не забувати подати і попередну свою адресу.

Закарпатська Україна.

(Від власного кореспондента.)

Ужгород, в жовтні 1922.

Справа етнографічного розграничення української і словацької території є й буде ще довго отвертою. Сьогоднішна адміністративна одиниця т. зв. „Підкарпатська Русь“ не обіймає всіх Українців у Чехословацькій Републиці. Бо до Словаччини належать Українці в частях колишніх жуп (комітатів): ужгородської, земплінської, шариської й абауйської. Там навіть після тенденційної словацької статистики є 135.000 Українців.

В мировому договорі зобовязалася Чехословацька Република утворити з „карпаторуського населення“ на південь від Карпат окрему автономну одиницю. Західна границя тої области була визначена т. зв. ґенеральним статутом, оголошеним з початком 1920 р., який поставив як границю лінію здовж ріки Ужа.

На таку границю місцеві укра-

МИХАЙЛО РУДНИЦЬКИЙ.

Лист з Льондону.

Практичні апостоли.

Нема мабуть другого народу в Европі, в якому сильнійше були би розвинені поруч себе такі два вроджені нахили суперечні собі, як англійський практичний хист та потреба містики. Побожність Жидів відокремлена від їх щоденної купецької моралі — наче шість метушливих днів від суботнього водостою — не має в собі стільки парадоксальної своєрідности, що англійський дух кольонізаційного імперіялізму переплітаний гаслами запозиченими з цитатів св. Письма.

Одним з найбільше повчаючих місць у Льондоні є площа на кінці Гайд Парку перед Марбль Арч, у неділю. Там промовляють голотіч принагідні та професіональні апостоли ріжнородних релігійних сект, здебільша християнських, накликуючи принагідних слухачів до простих правд християнської науки. Деякі з промовців розяснюють якийнебудь відомий рядок з св. Письма при помочі якоїнебудь ідеї з якоїнебудь наукової царини; инші звязують його з хвилюючими питаннями буденних політичних подій; — ще инші, прийшовши з кількома своїми однодумцями, затягають якусь тужливу псальму, горді та безголосі мов пави. Юрба росте та зменшується, розбивається на гуртки незалежно від таланту промовця, його релігійних вірувань а може й зацікавлення слухачів. Те, що затримує прохожого належить до такої самої низки почувань складеної з вибачности, всезрозуміння і потреби насторожити вуха, як мовчазна повага, з якою кожний, що відстоює собі тут ноги, вислугує найкомічнійших вигуків віруючого базікала. Кожний промовець хоче скинути з наших очей полуду; один плете теревені, инший балакає з оприском як пророк, третій момоче нікому невзамітку мов би молився: ще инший не володіє ні словом ні жестом ні чотирома клепками.

Викладач слова Божого приходить сюди здебільша з деревляними східцями, які заступають йому проповідницю і з вивіскою, щоби всі знали до якої церкви належить; на дошці прибиває він часто готову програму своєї проповіди, яка тягнеться з неділі до неділі, без почину та кінця мов її слухачі. Є тут і такі, що не люблять іти навпростець, — а волять позавгорідно як дипльомати: гидують програмою а находять натхнення в імпровізації необмеженій ніякими законами красномовства ні льоґіки. Є инші, які приходять з таблицею та крейдою і за прикладом Спінози доказують моральні ідеї влекшеною геометричною методою. Ось представник оптимістичної релігії обносить дошку з бадьорим покликом, основаним на наукових принципах:

„Всміхайтесь! всміхайтесь!“

„Всміхатись лекше, ніж бути насупленим!“

„Коли Ви насуплені тоді вживаєте 64 мязів, — коли-ж смієтесь лише 13!“

Нагадуються софісти соняшної Гелляди.

Та там громадяне заходили у палкі пересправи: не давали красномовцеві точити балясів, піднимали на глум цвенькаючого заморока; тут кожний заволока може свідомо і не при тямі пускати блахмана, картати у вічі тих, що дивляться виторопнем спокійнесенько а лише иноколи подивляться з узбоча на знак, що апостол з глузду зсунувся.

Проблєми полишились ті самі що в наших діточих літах: „чому трава росте?“ „звідкіля взялись зорі?“ „чому Христос не прийшов ще до нині вдруге, хоча заповів: прийду незабаром?“.

За промовцями оподалік пасеться свобідно отара королівських баранів на вічно-зеленій травиці. Перед ними . . . так і кортить сказати: також отара баранів годується словом проповідників. Та такий осуд не буде згідний з духом цього святого місця, святого мов пошана чужої віри в Англії.

Декому з нас видається дивним як можна поважно слухати цих обдертих учителів слова Божого. Та стрібуймо зробити це саме, що вони: розяснити почин та мету світа. Побачимо, що наші т. зв. наукові преміси та висновки не йдуть далі від їх правди: правди, що почин та мета світа — незбагнені.

Важко стримати іронічну усмішку, коли бачимо на вулиці манифестацію „Армії спасення“ з музикою, хором, униформами і промовами ні дрібки розумнійшими ніж недільні вроповіди у глухій сільській закутині; або голодранців, що між розбавленою за столом юрбою носять величезні надписи: „Чи хочете смажитись у пеклі? Памятайте! спасення вашої душі в Бозі!“. Наша горда іронічна усмішка виринає з пересвідчення, що релігія є надто високою потребою людського духа, щоби її звязувати з такими низькими предметами буденщини як вулична орхестра та вулична промова. І ми ще раз помиляємося. Кожний з цих вуличних проповідників йде за прикладом Христа, який учив на кожнім місці та при кожній нагоді.

Численні церкви, розповсюджені в Англії, що вважають своїм завданням проповідувати слово Христове незалежно від якихнебудь догматичних форм та обрядів, є церквами лише в розумінню організації, а не святинями, де зберігаються тайни надто святі, щоби можна про них казати при кожній нагоді та в кожнім місці. Цей їх характер дає змогу кожньому вибирати між індивідуальним, самостійним розясненням життєвих чудес і розясненням догматично церковним. Релігія стає щораз більше світською, — а деякі впевняють: більше життєвою. Св. Письмо стає буденною відручною книжкою, а його ідеї ідеями, які не втратили своєї актуальности, які можна здійснювати замісць у них вірити. І хто не є міліонером, щоби міг їх здійснювати як філянтроп — цей може йти під Марбль Арч — проповідувати.

інські партії, всі без ріжниці, не погоджуються. На разі одначе мусіли погодитися з таким станом, а всю свою надію складають на автономний сойм.

Тимчасом Словаки працюють над тим, щоби й цю тимчасову лінію пересунути як найдальше на схід. Про відносини на Словаччині не треба й згадувати. Можна їх зясувати коротко тим, що там для 135.000 Українців не має ні одної горожанської школи. І воно краще не буде, коли вони самі не зможуть оборонитися.

Словаки виєднали у влади ще більше. Дня 21. вересня ц. р. видала праська влада розпорядок ч. 280, яким одним почерком пера прилучено 36 громад, з тих 28 чисто українських, а решта мішаних, до Словаччини.

Розпорядок цей був громом із ясного неба для всіх партій, а з окрема для тих, які стоячи на становищі чеської державности від 3 років обороняють владу перед народом від нападів із мадярського та кацапського боку. Прийшов той розпорядок саме в хвилі, коли правительство вело переговори з державницькими, народницькими партіями („руською хліборобською" й соціял-демократичною) в справі заложення українського дневника, яким бодай в части параліжувалося би вплив 5-ти мадярських дневників на Підкарпатській Україні.

Обидві ці партії зірвали переговори та вислали до президента Републики гострі протести проти цего нового насильства. Так само гостро виступила їхня преса. Орган „руської хліборобської партії" „Руська Нива" в статті „Брат Каїн" називає по імени цей розпорядок та заповідає опозицію так довго, поки розпорядок не буде відкликаний. „Свобода" пригадує чеському народові, що населення Підкарпатської України є тепер безсильне й без заступництва. Але наш нарід великий, він воскресне й пригадає чеським братам цю „братню політику". І „Вперед" жадає негайного відкликання.

Одночасно обі партії оголосили ряд політичних віч в тій справі, у першій мірі в місцевостях, які мали би відпасти, пр. в Перечині (15. ц. м.), Волосянці (14. ц. м.) Вел. Березнім та инших. „Руська хліборобська" партія скликає свій краєвий конгрес в тій справі.

На перші протестуючі депеші прийшла неясна депеша з президії міністерства, що міністер для Словаччини заявив, що тим розпорядком не думає прилучувати місцевостей до Словаччини і тим змінювати кордони. Депеша повідомляє одночасно, що міністерство внутрішних справ роспочало переговори між міністерством для Словаччини й Цивільною Управою в Ужгороді в справі тимчасових границь.

Партії стоять на своїм: відкликати! Прийшла нова влада. Чи вона відкличе цей розпоряд; годі на разі предвидіти. Чеська преса загалом мовчить або обмежується про цю справу до малих нотаток.

Новий міністер шкільництва.

Міністром шкільництва й народної освіти в новій владі Швеглі — назначений чеський соц.-дем. Рудольф Бехинє. Назначення це заслугує для нас на більшу увагу з такої причини:

Дня 3. вересня відбувся конгрес соціяльно демократичної партії Підкарпатської України. Відпоручником чеської соц. демократії був між ин. й посол Бехинє. Рано відбулися тут збори державних урядників, на яких саме Бехинє реферував про крізу в Чех. Републиці та про значіння її для робітництва та урядництва. Переходячи до Підкарпатської України сказав він дуже чисельно зібраному урядництву: „Коли ми хочемо, щоби ця земля остала на все при нашій Републиці, то мусимо її зробити Піємонтом українського народу. А яке величезне значіння має ця земля для Републики, це кождий знає!" Покликався на заяву української соц. дем. партії льондонському інтернаціоналові, що признає Підкарпатську Україну частю Чехословаччини.

Належить сподіватися, що за часів цього міністра наступить (коли цього будуть домагатися тутешні народники) очищення авгієвої стайні в шкільництві з кацапської кирині.

Єпископ Нярадi в Пряшеві.

Апостольська столиця назначила єпископом до Пряшева відомого бачванського Українця, єпископа з Крижевача (в Югославії) д-ра Нярадого. В той спосіб духовенство в пряшівській дієцезії одержує провідника, якого потребу так пекучо відчувається тут.

Розуміється з приводу цього назначення напала з лютто на єпископа Нярадого, а дальше на митрополита гр. Шептицького пряшівська кацапська „Русь" й ужгородська „Русская Земля". — Народницька преса приняла вістку про це назначення з радістю.

Календарі.

На днях виходить перший календар товариства „Просвіта". Так само виходить перший календар „Впереду". Крім того вийдуть календарі: товариства „Уніо", „Земледільській" (мадяронський). Календар кацапський „Лемко" поліція сконфіскувала за розогнювання релігійної боротьби.

Свято 1 го падолиста.

Для гідного відсвяткування 1. падолиста вибрала українська ужгородська еміграція комітет з 7 членів, під головуванням п. Василя Струка. Комітет лаштує 1. падолиста рано поминальне богослуження за поляглих за волю України, а в вечері концерт в міському театрі. На програму зложаться точки мішаного хору театру, мужеського хору з громадян, соля п. Дівничевої і п. Сайка, деклямацій м. ин. М. К. Садовського й промови.

Того самого дня відбудуться збори комітету допомоги українським біженцям.

Збори „Просвіти".

Дня 2. падолиста ц. р. відбудуться чергові річні збори товариства „Просвіта". В програму війдуть крім вибору нового виділу, реферат М. Творидла: „Освіта й народне господарство" і пароха з В. Верецких Лара: „Як оживити читальню", а також зміна статута в напрямі поширення діяльности товариства на цілу Чехословацьку Републику.

Польські вибори і Сх. Галичина.

Страшний терор в Калущині.

Грошеві кари за резигнації. — Робота охрани і поліції. — Труси і масові арештування. — Тортури при допитах.

Українське громадянство Калущини переживає важкі часи кар, трусів і арештовань.

Пан Орскі, виборчий комісар окружний, сипле карам як з рукава на всіх, хто поважився резигнувати з уряду члена комісії виборчої. В свойому запалі не вагається нарушувати такі польські закони, які, як хто, то в першій мірі він — польський наставник — повинен шанувати. І так накладає кари в висоті понад 20.000 мп. карними ореченнями, з датами попереджаючими день оголошення новели, себ то день 29. IX. 1922. за резигнації, які мали місце перед тим днем. Кари виносять правильно законне „maximum", то є 200.000 мп. Не вижидаючи правосильности рішення, заряджує примусове стягання кар. Не приймає до відома як причини резигнації того, що резигнуючий не вміє по польськи читати ні писати, хоч сього польська ординація виборча виразно домагається від члена комісії.

Дня 12. жовтня ц. р. почала роботу охрана і поліція. Ранком того дня переведено труси у 30 ох громадян-Українців і стільки їх арештовано. Сидять в тюрмі: Бариш Тимко, Келебай Петро, Павлишин Панько, Павлишин Дмитро, Павлишин Петро, Сандурський Олесь (акад.), Мікула Осип, Кушлик Іван, Сорохтей Володимир (матур.), Бариш Лев, усі зі Загіря, Коник Михайло учит. з Тужилова, Максимяк Павло, Лескович Микола, акад., Тисовський Володимир акад., Ничай Василь, Рубчак Ярослав акад., Сминтанський Дмитро акад., Радивил Петро, Поляк Теодор, Сімків Дмитро усі з Калуша, Дякон Ярослав акад. з Кропивника, Микитинський Дмитро з Неговиць, Довбенко Осип, Бережницький Михайло, оба з Хотіня, Сухий Василь з Мостищ, Мельник Василь з Верхні, Гошовський Гринь, Гошовський Василь стар. і Гошовський Василь молод., усі з Гуменова.

Слідство веде охрана, приноровлюючи середновічні тортури при допитах. Кнеблюють уста, бють, накладають ланцушки, викручують руки і т. д.

Таких експериментів уживали супроти арештованих Гошовських Василя стар. і мол. Гриня, Сімкова Дмитра, Ничая Василя і Сорохтея Володимира. Послідний був так змасакрований, що мусів піддатися оглядинам лікарським, аби виступити зі скаргою проти винуватців безпримірного катування.

Цікаві ми дуже, як зареагує на те пан прокуратор в Станиславові? Відай так само, як на то, що арештовані вже сім днів сидять без судового наказу, хоч таки польська конституція (арт. 97.) виразно постановляє, що хто сидить в арешті 48 годин без наказу судового, стає вільний ipso facto. Але „w Polsce, jak kto chce". Для „благонадежних" є право, инші є „vogelfrei".

Тепер саме зявився на калуському бруку „opatrznościowy mąż" під знаком Ріднокраївців, знаний широко й далеко о. Ільків з Бабиня. Захотілося йому послом стати до варшавського сойму. Сей добродій навіть уладив дня 15. ц. м. віче в свойому селі Бабині. Вправді люде викпили його, а на прощання гукнули йому „ганьба", одначе він як великий муж стану має мідяне чоло і начате діло веде далі. А саме намагається використати факт арештовання. Товчеться по ріжних властях, аби пустити на волю таких, що до яких припускає, що підуть йому при виборах на услуги, ст хочби в характері агітаторів. Є надія, що о. Ільків в своїх плянах заведеться. Хочби всевладні і всю інтелігенцію поарештували, то і так загал селянства не схрунить. — *І.*

Знову нова виборча партія.

Чим близше до виборів, тим більші зусилля наших сусідів зломити виборчу абстиненцію українського народу. Фабрикуються все нові виборчі комітети, а навіть окремі партії з демагогічними назвами, які засипують українські села відозвами, що з рафінованим фарисейством апелюють до інтересів хліборобського населення. Подаємо одну таку відозву „головного виборчого комітету української аграрної селянської партії" в Станиславові, яка накликує „піти збитою масою до виборів":

Громадяне!

Минуло чотири роки, як розпала ся Австрія. Вона забрала нам величезні жертви в людях і в нашім майні! По собі лишила нам вона страшну руїну, знищення і нову братовбійчу війну з братним польським народом. Ця домашня війна в нашім краю довела до нового нещастя, забрала нові жертви. Скінчила ся для нас упадком, бо всі наші люде, які уходили за великих патріотів, не мали на оці добра народа, лише свою особисту користь. Набивали свої кармани грішми, бо робили грубі інтереси на нафті, а бідний чоловік немав чим в хаті засвітити! Вони заохотили нас до війни з братним нам польським народом, а потім ці наші люде нас обманили. Вивтікали за границю, а нас лишили на леді!

Чотири роки ми не маємо проводу. Не знаємо що робити. Блукаємо ся, ждемо на якесь спасение. Однак це спасение від нікого не прийде! Ми самі мусимо взяти ся до діла, мусимо викувати собі кращу долю. Ми самі мусимо взяти ся до загоєння воєнних ран, до повної відбудови наших господарств, до сотворення сильної основи для торговлі і промислу.

Передовсім мусимо подбати про інтереси хліборобського населення, про це, щоби нам селянин міг придбати собі землі, щоби мав нагоду заробити собі у фабриках, щоби не платив високих податків і данин в порівнанню до капіталістів, щоби мав добру школу. Треба нам подумати о цім, щоби охоронити наше гірське і підгірське населення перед голодовою смертю, яка нам тут що року так грізно заглядає в очі.

Треба нам оборонців наших прав!

Треба нам людей, котрі заступали би ся за наші інтереси перед світом, котрі говорили би про наші кривди!

Громадяне! Числім ся з цим станом, який тепер є! Вічно воювати не будемо! Нема в цім цілі! Подаймо руку до зголи братньому польському народови!! Ідім рука в руку з польським народом, з яким випала нам доля жити спільно в цім краю!

За місяць відбудуть ся вибори до варшавського Сойму і Сенату. Підім всі збитою масою до виборів! Голосуймо на цих наших народніх кандидатів, котрі вийшли з народу, знають його біду і котрі стануть в обороні нашого зеленого хліборобського прапора!

Не минаймо цеї нагоди, щоби ми по тому самі на себе не нарікали!

Станиславів, в жовтни 1922.

Головний Виборчий Комітет Української Аграрної Селянської Партії.

Виборчий терор.

Дня 9. жовтня ц. р. прийшла військовий відділ в силі 50 людей на конах до Ходович пов. Стрий. Село Ходовичі мале, бо числить лише 300 душ, з чого експедиція була вдоволена, бо могла свобідно гуляти. О год. 9. рано розніс ся по селі крик, відтак гегання гусей, квакання качок і квик безрог, а крім сего часті вистріли з крісів. Люде втікали з поля до хат і ховали дріб по пивницях. Рівночасно бігала по селі експедиція, стріляла і ловила дріб. Побитий дріб ховала в наплечники, а декотрі таки живі кури і гуси повезли в руках. Попереду сего війська їхав якийсь старшина. Не обійшлося в селі також без бійки. Одного господаря і жінку побито аж до крови за це, що нехотіли дати своїх курей.

Ціла та „вицечка" по 2-годиннім попасі рушила в дальшу дорогу до прилученого села Стриганець. Гуси гегали, качки квакали, а славна кав[illegible] посувалася вперед.

Ціль прибуття експедиції була: примусити членів виборчої комісії підписати лісти, тому що попереднього дня відіслано лісти без підписів і печатки до Стрия. Хотяй двох членів під примусом підписали лісти, однак печатки не прибили. Бо таки, що правда, якісь злодії покрали печатки по инших селах, тож і наше село не без злодія; вкрав печатку і пропало. Нема в селі печатки, така біда, що й безроги годі вивезти на торг, бо війт не дасть пашпорту без печатки. А що до арештовання, то щоби

хтось мав дві легітимації і від жандармерії і від старовства, але як хочуть, то арештують, то за заболочені чоботи, то за петлюрівську блюзку, ба навіть за вишивану сорочку.

Гуцул.

Фіяско польського віча.

На день 16. жовтня ц. р. скликав до Журавна повітовий виборчий комітет польського людового сторонництва ч. 1. з нагоди річного торгу передвиборче віче на год. 1. в полудне. Помимо сильної агітації і афішування — навіть на церкві виліпили афіш — на вічу з наших селян не явився ніхто. Навіть з цікавости не пішов послухати ніхто пп. д-ра Вісневского, бурмістра в Бережан і д-ра Пожаньского з Варшави, які в довгих кандидатських промовах страшно критикували польський уряд і приобіцювали всякі блага. Заповіджений приїзд Бриля не дописав. На вічу переважно видно було місцевих Поляків, трохи кольоністів-Мазурів і дещо Жидів. Поліцію сконсигновано на той час з кількох постерунків.

Очевидець.

Із стрийського виборчого пашалику.

L. 84. O.W.K. Stryj dnia 19. 9. 1922. Do Wielebnego Księdza Semena Spitzera w Sołukowie. Ponieważ Jego Wielebność uchyl łaś się od spełnienia obowiązków przewodn czącego w obw. kom. wyb. Nr. 83. w Sołukowie, przeto po myśli art. 26. ord. wyb. nakładam na Jego Wielebność grzywnę w kwocie 20.000 Mp., o której wyekzekwowanie równocześnie odnoszę się do Starostwa w Dolinie. — Zarazem p daję Jego Wielebności do wiadomości, że Okr. Kom. Wyb. uchwałą z dnia 16. b. m. złożyła Jego Wiel. z tego urzędu i godność tą poru zyła Janowi Różewiczowi w Sołukowie, a na zastępcę członka w miejsce Jana Różewicza przeznaczyła Dmytra Czyża. Przew O.K.W. Nr. 52. w Stryju Stanisław Orski m. p.

Резиґнації.

В журавенському виборчому окрузі зрезиґнували з членства виборчих комісій: Журавно: Тимко Демків, Мельнич: Стефан Гретчин і Йосиф Чернюкий, Володимирці: о. Володимир Левицький, Лесь Гишпаль, Гаврило Мушеник, Гринь Мисак, Іван Мушеник, Олександер Сітарський, Труханів пов. Сколє: Федів Сметанка, Дмитро Пірус, Мих. Юрків, Дмитро Турків, Смільник ад Лютовиска: о. Іван Полянський, Федь Устіяновський, Олена Гумовська.

Переслідування за резиґнацію.

Окружна виборча комісія в Жовкві наложила грошеву кару 20.000 мп. на Костя Тяглія з Любелі пов. Жовква за те, що вніс резиґнацію з члена виборчої комісії для громади Любеля. Враз з коштами екзекуції стягнено з него 23.000. Внесений відклик до головної виборчої комісії не узглядненo і наложено на него другу грошеву кару 20.000 мп., а що він вже грошей більше не мав, записано у него корову. Рівночасно загрожено йому ще третою карою знову в квоті 20.000 мп.

Нефортунний кандидат.

З Левандівки під Львовом доносять нам, що мешкаючий там почтовий підурядник Теодор Литвин маніфестується як кандидат на посла до варшавського сойму. Українське населення Левандівки з вдячности за його охоту бути непрошеним представником у Варшаві, обкидало його минулої неділі на улици гнилими яйцями.

Присилайте складки на пресовий фонд на кн. ч. 30.000 в Союзі Кредитовім, Львів, — — — Ринок 10. — — —

Велика Україна.

Голод.

З офіціяльних даних, оголошених у совітській пресі, виявляється, що кількість голодуючих у Запоріжській губ рахується на 371.000. У Миколаївщині кількість голодуючих творить 60 прц. всього населення. У німецьких кольоніях голодує біля 160.000 людей. На найблизчий час найбільше загрожені губернії Катеринославська, Одеська і Донецька, у котрих вже тепер нараховують голодуючого населення на 600.000 душ; смертність у голодових смугах раз-враз більшає.

Террор.

Останні вісти говорять про збільшення політичного террору на Вкраїні. У відповідь на масові розстріли зловлених повстанців, група українських анархістів-максималістів орґанізувала вбійства комуністів. Про напад на потяг, що їшов з Катеринослава до Харкова та розстріл чотирох членів чрезвичайки, писалося вже раніше. У Київі щоденно щезають виднішi комуністи, головно члени чрезвичайок. Звичайно находять їхні трупи на передмістях. Досіль не викрито винуватців.

Розстріли у Харкові.

„Русспрес" доносить, що харківський революційний трибунал засудив на кару смерти директора української спілки Мілітинського і біржевого посередника Бахмутського.

Новий голод.

„Робочая газета" повідомляє, що Донеччина загрожена новим голодом. Урожай не дописав. Тепер начислено майже 300 тисяч голодуючих. Деяким селянам в околиці Маріуполя грозить голодова смерть. Населення не може обійтися без помочі.

Велике українське віче у Вінніпеґу в Канаді.

В неділю 24. вересня відбулося перше в Канаді українське віче в справі Позички Національної Оборони і се віче зробило гарний початок, складаючи в готівці 934 долярі на бонди Національної Оборони, та деклярyючи 2.175 долярів, разом 3.109 долярів.

Віче відбулося в найбільшій галі Вінніпеґу, зв. Борд оф Трейд, о 3. годині пополудни при присутности звиж 3.000 людей. Віче отворив короткою промовою предсідник д-р М. Міґайчук, витаючи присутних та покликуючи на плятформу представників українських організацій.

Вступне слово сказав проф. Ів. Боберський. Зміст його промови такий: Пять місяців тому ми збиралися в тій самій сали, щоби поставити домагання до Канадійського правительства в Отаві; три місяці тому удалася була делеґація від канадійських Українців до тогож самого правительства, щоби пригадати йому про наші домагання, а сего місяця канадійські делеґати в Женеві поставили на зборах Ліґи Народів домагання негайного вирішення справи Галичини. Хто свого домагається, той одержує своє. Ми домагаємося того, що нам належиться. Ми мусимо тепер домагатися справедливости. Довголітна неволя зробила нас покірними перед чужими, а сварливими і незгідливими між собою. Однакож тепер нам пора забути свою сварливість та незгідливість. Над Европою тепер червона луна. Йде боротьба народів за волю і справедливість. Настали часи неспокою. Другі народи домагаються своїх прав, пора і нам домагатися. Не час ховатися по кривках. Маємо гордо піднести прапори в гору і рушити вперед згідливі, злучені в одну зорганізовану кольону. Всі за одного, оден за всіх. Наш опір мусить бути зорганізований. Нам треба вихіснувати всі наші сили.

Далі згадав п. Боберський про приїзд до Вінніпеґу д-ра Назарука, який має поінформувати велику українську громаду в Америці про стан річей у старому краю. Проф. Боберський закінчив свою промову окликом „Ще не вмерла Україна".

На сі слова вся зібрана публика стоячи відспівала національний гимн, після чого вийшов на плятформу д р Осип Назарук, якому молода дівчинка, п-на Ольга Гривнак, піднесла і вручила велику і гарну китицю квітів.

Принявши квіти, д-р Назарук сказав: Приймаю сі цвіти не для себе, а з тим розумінням, що ви передаєте їх через мене на гріб тих героїв, що боролися за волю рідного краю і в боротьбі життя своє поклали. Рівночасно передаю вам привіт від Рідного Краю. Він прислав мене до всего українського народу в Канаді; до робітників з мозолистими руками; до селян, що викорчували міліони акрів землі і зробили її відповідною до управи; до сторників, що при тяжкій праці защадили дещо грошей і взялися до торговлі; до всіх вас, для яких в старім краю не стало місця, вислано мене. Не прислано мене до якихсь панів, тільки до вас, що як сироти пішли у широкий світ шукати кращої долі. Післано мене до вас, бо, як сироти, що перебули богато злиднів, ви мене найкраще порозумієте. Я до вас приїхав і представлю вам по правді, в якім положенню є наш Рідний Край.

Потім д-р Назарук змалював історію визвольних змагань Галицької України, українсько польську війну, та перехід українсько-галицької армії за Збруч. Він заперечив старим закидам відносно злуки з Денікином і згадав про жахливі умовини, в яких опинилася тоді наша армія. Потім казав про діяльність Національної Ради і перейшов до становища, в якому тепер находиться Сх. Галичина, за кордоном та в краю.

Великі держави вже кілька разів заявляли, що Галичина до Польщі не належить. Але заяви заявами, а як в краю нема боротьби, то заяви даремні. Отже Край не залишає боротьби. Край твердить перед цілим світом, що стоїть з урядом. В тім є сила уряду і краю. Львів нині не до пізнання. Чим більший польський гнет, тим ліпше наш нарід держиться. Кожна боротьба вимагає грошей. Тії, що безпосередно беруть у ній участь — наражують свої сили, майно, а то й життя. Ті, що живуть спокійно на свободі, повинні бодай грошеву жертву принести.

„Галицький уряд відносився до еміґрації в Злучених Державах з просьбою о позичку. Робітники, з яких складається та еміґрація, зложили більше, чим уряд жадав, — 111.000 долярів. Тепер відноситься галицький уряд з подібною просьбою до канадійських Українців".

Тут згадав д-р Назарук про закиди, які підносяться проти уряду, але підкреслив важкий момент, в якому всі, задоволені й незадоволені повинні дружно стояти у боротьбі за спільні інтереси.

„До боротьби проти українського народу стала ціла польська нація, не тільки дідичі і шляхта, але й польське селянство, яке пішло кольонізувати українську землю. В таку хвилю роздор між нами може бути тільки на користь Польщі. Ми мусимо станути разом і сказати собі: Що було між нами, те минуло. Всі поневолені народи збирають жертви на свою боротьбу. Повинні се робити і Українці. На поміч Рідному Красви в боротьбі розписано тепер позичку в Канаді".

Тут д-р Назарук відчитав відозву галицького уряду в справі позички в Канаді.

„Я перший раз в Канаді. Я бачив ваші народні доми, читальні, товариства. Серце радується на вид того, що ви тут збудували. А як дорогий кождому з вас є той дім, який ви збудували, так само дорогий повинен для вас бути дім самостійної, незалежної української держави. До сего дому повинні бути спрямовані всі ваші сили. Вас викинено з краю, як камінь непотрібний, але св. Письмо каже, що сей камінь буде ужитий, як камінь угольний".

Наконець д-р Назарук представив плян публичної контролі над позичкою.

Відтак виступив на плятформу д. Демчук і сказав коротку промову у відповідь д-рови Назарукови, як канадійський Українець. За ним сказала коротку промову учителька п-на М. Корецька, як канадійська Українка. Тоді ще раз забрав слово проф. Боберський і вияснив спосіб переведення позички. В кождій місцевости має бути заснований з 3 до 7 людей, комітет, який має збирати гроші і відсилати на адресу представництва Галичини в Вінніпеґу. Наконець виголосив коротку, але палку промову православний священик о. Божик, вказуючи на те, як Жиди за собою стоять і як в разі потреби не жалують грошей на свої народні цілі.

Після того зачалося складання грошей. Деякі з присутних складали готівку, яку мали при собі, инші підписували зобовязання, що зложуть зазначену суму в протягу 3 місяців. М. Гаврилюк в імени Запомогового Товариства ім. св. о. Николая зложив заяву, що уряд сего товариства постановив дати на Позичку Національної Оборони 1000 долярів, тільки що збори мають сю ухвалу затвердити. Народний Дім і Інститут Просвіти зложили готівкою по 100 долярів, Тов. Бандурист 50 дол., Взаїмна Поміч 25 дол. Решту готівки зложили приватні особи. Подрібний виказ буде оголошений пізнійше.

Підчас збірки говорив ще коротко п. В. Свистун з Етелберт. Ман.

Після збірки ухвалено відповідні резолюції і постановлено вислати телеґрами до премієра Кінґа в Отава, до Льойда Джорджа в Льондоні і до голови Ліґи Народів в Женеві.

Віче, яке під кождим зглядом було одним з найбільше взірцевих, які були в Вінніпеґу, скінчилося о 7. годині відспіванням пісні „Не пора" і „Гад сейв ди Кінґ".

Збірка при дверях на покриття коштів віча принесла 121 дол. і 6 центів.

* * *

У справі позички Національної Оборони відбулися віча також по менших містах Канади, а саме: Дня 1. жовтня, в неділю віче в Саскатуні. Дня 3. жовтня, у вівторок віче в Веґревілю. Дня 8. жовтня, в неділю віче в Едмонтоні. Дня 10. жовтня, у вівторок віче в Йорктоні.

Справа Близького Сходу.

Насильства Греків.

Парижські денники з дня 18. ц. м. подають вельми занепокоюючі вістки з Тракії. Населення втікає в переполосі, а грецькі війська відступаючи в повному безпорядку граблять і палять. Грецьке населення, а в першу чергу грецькі урядовці одержали приказ, вивезти з краю все, що тільки дасться, головно збіже.

Міжсоюзні місії в Тракії.

З Лифилду доносять, що на території східної Тракії перебуває 9 міжсоюзних комісій, які мають проводити контролю над евакуацією краю грецькими військами. Згадані комісії мають до розпорядимости 8—9 куренів міжсоюзних військ.

Збігці на границях Болгарії.

Із Софії доносять, що на болгарській границі появилися великі гурти вірменських збігців з Тракії, Царгороду і Малої Азії. Тисячі голодних і голодних людей просять захисту у болгарської граничної влади. Осінні холоди і дощі, роблять положення вельми важким і трагічним. Болгарський уряд мимо важкого положення внутр краю рішив дати захист всім збігцям без ріжниці національности, керуючись виключно гуманними кличами.

Смирна — місцем конференції.

З Царгороду доносять, що турецке національне зібрання, рішило обстоювати домагання, щоби місцем конференції для справ Близького Сходу визначено Смирну.

Конференція в Льондоні.

З Льондону доносять, що італійський уряд приняв предложення англійського уряду, відбути в Льондоні 20. ц. м. конференцію знавців, в справі виготовлення економічних і фінансових клявзуль для мирового договору з Туреччиною. Відповіди Франції в тій справі, ще не одержано. На згаданій конференції будуть обговорені також фінансові і економічні рішення договору в Севр. Обговорюючи справу участи Франції в тій конференції „Пті Парізієн" пише, що французький уряд годиться на англійське предложення у східній справі, однак з тим застереженням, щоби намірену конференцію скликано до Парижа.

Америка не візьме участи в конференції для справ Близького Сходу.

„Н. фр. Пр." доносить, що в урядових уішінгтонських колах заперечують вістку про намірену участь американського делегата Кестльоя в конференції для справ Близького Сходу. Зєдинені Держави візьмуть участь в конференції хиба тільки як обсерватор і зголосяться до голосу тільки тоді, колиб виринули справи, які торкаються безпосередно інтересів Америки.

Турецько-совітська приязнь.

З Москви доносять, що представники турецької влади в Сінопе видали бенкет в честь совітських моряків, які перевезли турецьких представників в підводній лодці із Севастополя до Сінопе. В часі бенкету піднесено заслуги совітської Росії як союзниці Туреччини.

Памятайте про пресовий фонд „ДІЛО"! Жертви просить ся слати до Краєвого Союза Кредитового у Львові (Ринок ч. 10.) на біжучий рахунок „Діла".

...муністичних діячів у Вроцлавку й Закрочині, при чому сконфісковано силу агітаційної літератури. Більшість арештованих належить до союза комуністичної молоді.

Третє засідання шлеського сойму.

Дня 18. жовтня розпочалося третє засідання шлеського сойму. Перший промовляв посол Корфанти в справі кредиту і польського шкільництва на Шлеську.

Балтійські держави і Польща.

Латишська преса домагається заключення договору прибалтійських держав із Польщею, в ціли спільної оборони проти агресивности сов. Росії.

Між польськими комуністами.

„Русспресс" доносить, що між організаціями галицьких емігрантів і між польською комуністичною партією на Вел. Україні виникли непорозуміння. Польські комуністи обвинувачують галицьку еміграцію о зраду комунізму і контакт із контрреволюційними російськими емігрантами. Також обвинувачують о деякі грошеві спекуляції грішми, призначеними на комуністичну агітацію у Сх. Галичині. На засіданню комуністів у Камянці подільськім вирішено припинити субсидію на ту пропаганду.

Совітсько-польські відносини.

„Наш Курєр" доносить, що польський уряд має замір вислати до Москви і Харкова ноти з приводу того, що совіти піддержують антипольську агітацію, наперекір риського договорови.

Польсько-совітський договір.

Дня 16. жовтня до Москви виїхала польська делегація в ціли заключення залізничого договору на вільну комунікацію через Захатя, Микашевичі і Олехновичі. Договір має бути заключений на тих умовах, що попередний.

Платіть партійний податок!!! Присилайте на адресу! „Краєвий Союз Кредитовий" у Львові, Ринок 10., вкл. кн. ч. 5.000. Жертводавці повище 500 мп. будуть оголошені поіменно!!

Довкола репараційного питання.

Французький контрпроєкт.

Аг. Аваса доносить, що французький репараційний контрпроєкт виготовили експерти репараційної комісії разом з експертами мін. фінансів і мін. закордонних справ під проводом Барту. — Проєкт цей предложено 18. ц. м. Поанкаре.

Засідання репараційної комісії.

Парижські денники подають, що на останнім засіданню репараційної комісії обговорювано положення, яке викликав новий спадок німецької марки. Обговорювано також останнє предложення англійського делегата Брендбері.

Нова емісія нім. скарбових бонів.

ПАТ. доносить, що в Берліні відбулися 18. ц. м. оконечні наради німецького уряду в справі нової емісії скарбових бонів. Найменші бони будуть відповідати вартости 25, 50 і 75 долярів.

Внесення „Барту—Поанкаре".

„Л'Інформасіон" поміщує довшу статтю в справі сподіваного внесення „Барту—Поанкаре" в справах репараційних. Як зачувати, згадану статтю інспірували французькі великі промисловці. В статті поставлено домагання продовжити реченець окупації области Рур, на випадок, колиб Німеччина не хотіла точно придержуватись репараційних зобовязань. Крім того домагається утворення митної границі на лівому березі Рену, як також установлення в тій области окремої фінансової адміністрації і окремої валюти. Автор думає осягнути цею дорогою рекомпенсату за репарацію. Згадана стаття викликала в Парижі велике заінтересовання.

Совітська Росія.

Террор.

У Новгороді большевики розстріляли три монахині і одного полковника, обвинувачених у монархічній агітації. У Москві розстріляна княжна Анна Трубецкая за шпіонаж в користь Японії.

Ордери податковим екзекуторам.

Совіт народних комісарів затвердив законопроєкт нар. комісаріяту харчів про нагороду ордеру червоної зорі для „продработніков", які особливо відзначились при зборі харчевого податку.

Арешти Червоно-Хрестників.

У Москві арештовано співробітників латишського Червоного Хреста. Латишський уряд звернувся до Москви з просьбою звільнити арештованих з тим, що вони будуть передані латишському судови, як що в чімсь провинилися.

Арешт членів лікарського конгресу.

У Петрограді відбувався зізд хирургів і терапевтів, після котрого арештовано президію та деяких членів зізду. Причина арештів така: секретар петрогр. комуни від імени Зіновєва запропонував президії зізду післати привітну телеграму до Леніна з нагоди відкриття зізду та Ленінового виздоровіння. Президія не тільки не вислала телеграми, але й не подала зіздови до відома вне сеної пропозиції.

Балтійський фльот.

„Красная Газ." з початку жовтня ц. р. пише про першу закордонну плавбу балт. фльоту. У звязку з морськими маневрами рішено випробувати відремонтовані корабельні механізми, чи вони годяться для довшої дороги. Рішено загостити до портів Ревеля і Гельсінгфорсу.

Замирання совітської преси.

У московському центральному пресовому бюро вислухано звіт Бубнова про стан сов. преси. На 1. січня ц. р. істнувало в Росії 803 сов. часописів на 1. серпня лишилося всього 299. Тираж усіх газет в січні раxував 2,661.000, а в серпні 993.000.

Процес 211 хабарників.

Процес 211 осіб, арештованих на московських заліз. стаціях як хабарників, буде розглядатися в спеціяльній сесії совітського народнього суду під головуванням Смірнова.

Процес чекістів.

В московському революційному трибуналі розпочався процес проти чекіста Судника, обжалованого в тому, що за грубі гроші він увільнив.

Сменовехоощина.

Бувший міністер юстиції з часів Керенського Камянтович признав свою льояльність супроти совітської влади. Большевики назначили його членом ради совітської адвокатурії. Те саме сталося з Некрасовим, б. міністром „временного" правительства.

З польських справ.

Міністр Нарутович про закордонну політику.

На засіданню ради польських міністрів, міністр Нарутович заявив: „Польща стежить пильно за випадками на близькому сході, здаючи собі з того справу, що ті випадки торкаються і нас, бо можуть перекинутися на Европу східну.

Ми принціпіяльно стоїмо на становищі свободи проливів і поділяємо поміркувану політику Франції, щоби через удержання одноцільности акції аліянтів забезпечити Европу перед новою пожежою. Муданський договір гарантує мирове закінчення грецько-турецького конфлікту, ліквідацію якого займеться конференція в Скутарі. Становище Польщі причинилося до злокалізовання конфлікту. Вірні своїм зобовязанням союзникам, ми підкреслимо наші мирові тенденції. Хоча небезпека минула, то ми мусимо бути обережні. В Скутарі на конференції правдоподібно вирине справа унормовання відносин в Туреччині і в тій справі польський уряд буде кермуватися традиційними симпатіями (?), що вяжуть польський уряд з Турками. Хоча Польща не є чорноморським краєм, то через договір з Румунією ми маємо забезпечений доступ й до пристані в Галачі і Браїлі. Переходжу до конференції в Ревлі: цей зізд є етапом у розвитку відносин тих держав. На тому зізді мала вирішитися справа нашої участи в конференції розоруження в Москві. Всі делегати висловили переконання, що треба піддержати кожду ініціятиву, яка стремить до замирення Европи і що участь в конференції треба взяти. Реченець скликання конференції буде залежати від децизії совітської Росії. На ревельському зізді порушено справу участи Румунії в проєктованій конференції в Москві і справу скликання нової конференції прибалтійських держав в Гельсінгфорсі.

Міністри порішили поручити своїм делегатам скоординувати свою працю на четвертій конференції міжнародного бюра праці в Генуї. Внутрішні відносини в Польщі укладаються як найкраще (?).

Арешти комуністів.

У Ченстохові арештовано комуністичний комітет, зложений з 6-ти осіб. В арештованих сконфісковано велику кількість агітаційної літератури, яка поширювалась під фірмою виборчого комітету партії „Союза пролетаріяту міст і сел". Так само відбулися ревізії й арешти серед ко-

Заходи до російсько-французького порозуміння.

Французький посол Erpio, повернувши з Росії, висловив у французькій пресі такі погляди про майбутні взаємини між Францією і Росією:

Еріо надзвичайно вдоволений своєю подорожю і надіється, що вона мат-име практичні наслідки. Москалі, що правда, не мають охоти визнати царських довгів в хосен Франції, бо при теперішньому стані російських фінансів вони й не годні платити. В принціпі російські комісарі не від того, щоби на визнати всі передвоєнні довги, але це ще далеко до того, щоб вони брали на себе якісь зобовязання. Приймали Еріота в Росії з одушевленням, яке не остається без дальших реальних наслідків. Найблищий ярмарок в Нижнім Новгороді буде перенесений до Ліону а ярмарок з Ліону до Нижнього Новгороду. На ярмарок в Ліоні приїде Чічерін.

Сучасна Росія — сказав Еріо — подає нам руку з такою самою щирістю, як за Миколи II., коли між обома народами кладено підвалини під союз, який щойно під важкими ударами страшної внутрішньої революції розпався. Франція і Росія можуть бути бігунами мира в Европі. Між Еріотом і Чічеріном прийшло до важної розмови, що буде основою майбутньої акції на терені заграничної політики і доведе до зближення обох народів.

На думку Еріота большевики стали неперемiжними панами Росії. Величезна більшість населення погодилася з їхньою диктатурою а до них приєднуються все нові прихильники. Зрештою слово большевизм не потрібує у Франції викликувати тривоги. Большевизм переживає тепер величезну еволюцію. Большевики лишились досі революційною партією, але Еріо має враження, що еволюція, яку вони переживають, надає теорії Маркса більш реалістичного розуміння. Ця еволюція доведе до того, що дея-

кі буржуазні держави могти -муть знову навязати взаємини з совітським урядом. Вже тепер большевики готові дати Французам концесії на 65 до 75 літ.

Ворота Росії — говорив Ерріо — готові отворитися широко перед французькими купцями, промисловцями і банкирами. Франція може, якщо схоче, подібно як і перед війною грати першу ролю в Росії. Большевики будуть раді, коли в найблизшім часі приїде до Москви французька комісія, з якою вони ввійшли би в поважні переговори в справі поладнання довгів. В теперішнім моменті їх платна сила рівна нулі, але досить добрих жнив, щоб цілу справу основно змінити.

Шліть жертви на будову памятника на могилі Леся Мартовича до Пов. Тов-а Кредитового „Віра" в Раві Руській.

Дописи з краю.

Зборівщина.

Невідрадні відносини.

Найпізнійше зі всіх повітів Сх. Галичини пробуджується зборівський, з одного боку через те, що найбільше знищений війною, а друге, що позбавлений проводу. Свідоміщі селяне, колись перед війною дуже діяльні, нині залякані замовкли. Учительство при своїх найщиріїших бажаннях не має спромоги проявити своєї енергії. Священство, наскрізь зматеріялізоване, не причиняються нічим до піднесення рівня свідомости селян. На своїх духовних функціях і рідких датках на народні ц ли (з малими виїмками) кінчить свою місію. Остається студентство, згуртоване щойно підчас ферій. Воно намагається працювати та спиняє його байдужність і злоба старших громадян, які хочуть його розєднати, що в деякій мірі їм удається. Відвічальні громадяне, матеріяльно дуже добре ситуовані, бережуть свої добра дочасні, певні, що при їхньому матеріяльному добробуті віяка влада їм не страшна. Через те бачиться різкі симптоми угодовости, якої наслідки видно в інерції цілого повіта.

Селяне, схвильовані напливом найздів Мазурів, схильні більш чим коли, освідомлятися і організуватися, та деморалізуючий вплив безідейних провідників не дає їм заохоти.

Абсолютним деморалізатором повіту являється сам центр Зборів в особі ріжних на меншу і більшу скалю вироблених махерів. Фінансова інституція Задаткової каси істнує як жерело доброго заробітку для кількох одиниць, що своїм незалежним становищем нічим не помагають на ниві народній. Дім каси займає до тепер староство, спершу реквізиційно, тепер за винаймом. Так само огород триморговий. Сад винаймлено чужинцеви замість свому громадянинови, що дав би був неменшу суму, який чимало натерпівся шикан за своє гідне громадянське становище.

Скликується збори каси без повідомлення членів (тоді, коли пресу нашу конфіскозано на почті) а з повідомленням прихвостнів. Розуміється, стара дирекція дістає абсолюторію (мовчанкою) за свою семилітну діяльність, що проявилася в марнуванню народнього добра. Вибирається нову дирекцію, яка в комплеті представляє дуже „ділову компанію", що стоїть в добрій, але сумнівної вартости комітиві з властями.

Не менче заплутана справа з домом „Просвіти". Буда — продукт п. Багрія. Віримо в добрі інтенції згаданого, та факт фактом, що рахунки не сходяться. В домі поміщається в одній комнаті „Хлібороб", що попав в застій завдяки непринадній фірмі і деструктивній роботі деяких людців. В другій кімнаті канцелярія адв. д-ра Вацика, що доказує польська напись в горі, а з долу українська. Ся кімната є свідком польських контрактів, заключених між українськими сторонами, навіть священиками, з нагоди продажі ерекціональних піль, і братання мецената з сусідами при картах. Впрочім тому панови все вибачиться, коли зважиться, що він відважився випити чарку за „niech żyje polska armja". Не менш цікава людина п. Душенчук, що відчиняє в Зборові канцелярію і повідомляє про те села в польській мові. Добру відправу дало село Мшана. Відсилає повідомлення в польській мові з допискою: „Ми знали перед війною Душенчука, адвоката Українця, і тому повіряли всі свої справи, та пана Душенчука — адвоката Поляка не знаємо і тому своїх справ повірювати не будемо". Відповідь гідна ідейного села, та не знати, чи могила направить горбатого. Хочеться вірити в чудеса.

Великі надії покладано до приходу одного вельми заслуженого громадянина, якому одначе „вищі цілі не позволяють до тепер розвинути діяльности.

Такий фактичний стан повіту, де українські інтелігенти не передплачують своїх газет А проте повіт Зборів—це широке поле до корисної праці. Кождий громадянин, особливо адвокат, який має добру волю взяти провід в громадянському життю Зборівщини і не боїться праці, може певно рефлєктувати на не тільки моральну, але ще більше матеріяльну піддержку громадянства. За таким тужить і такого очікує Зборівщина.

Зборівський.

РІЖНІ ВІСТИ.

Перед розвязанням англійського парляменту.

„Хвиля" подає від власного кореспондента: „По одержаним відомостям з Льондону, політична непевність остатніх днів зачинає вияснюватися. В політичних кругах уважають, що в найблизшому часі уряд розвяже парлямент, що означало би, що Льойд Джордж порішив підняти боротьбу із своїми противниками. — Приятелі Льойд Джорджа впевняють, що він має найкращі надії на утворення нової партії. Льойд Джордж як провідник тої партії обняв би дальше становище англійського премієра.

В історії англійського політичного життя, котре досі опиралося на системі торисів і вігів булоб річю наскрізь новою організовання партії, що опираласяб лише на одній людині. До тепер ще невідомо, чи ліве крило уніоністів піде із Льойд Джорджом. Децизія западе в найблизшому часі.

Коли Чемберленові удасться зєднати більшість для Льойд Джорджа, то він побідить. Льойд Джордж запозідає нову промову, котра буде дороговказом нової політики англ. уряду. Льойд Джордж приняв на днях Чемберлєна і Черчіля, з якими мав довшу нараду.

Комуністичний конґрес в Парижі.

З Парижа доносять: На засіданню конгресу французької комуністичної партії дня 17. ц. м. промовляв м. и. Мануїльський нар. комісар уряду совітів і член екзекутивного виділу московського інтернаціоналу. Мануїльський осуджував строго діяльність французької комуністичної партії, закидуючи їй брак енергії, що показалось головно у відсутности всякої акції, яка обороновала би 8-годинний день праці перед нападами з боку французьких рішаючих кол. Дальше домагався бесідник єдности між комуністами ріжних країв, як також більшого довіря. Коли французькі комуністи хочуть бачити висліди своєї праці, — мусять подбати, щоби в партії панувала залізна дисципліна.

Арештовання італійського делєґата.

Пат. доносить, що в Парижі арештовано 18. ц. м. італійського делєгата на комуністичний конгрес. Згаданий делєгат не придержувався приписів, які обовязують при переїзді чужосторонних делєгатів. Арештованого відіслано тогож самого дня назад на французько-італійську границю.

Наради в справі вибору през. нім. держави.

З Берліна доносять, що дня 18. ц. м. о год. 10. перед полуднем зібралися у державного канцлєра представники політичних партій, щоби обговорити справу вибору президента держави. Обговорювано справу відложення виборів на день 1. липня 1923. р. Наради продовжуються.

Виборчий успіх фашистів.

„Джорнале д Італія" доносить, що під час виборів в Ровіго побідила коаліція національ-фашистів. На 62 громади в тій провінції, в 60-тьох побідили кандидати коаліції.

Конґрес праці в Женеві.

В Женеві розпочав свої наради 4. міжнародній конгрес праці. В конгресі беруть участь делєґати 54 держав. Президентом вибрано вдруге льорда Борнегена. Наради мають тревати 14 днів.

Відкриття комуністичної орґанізації на Мадярщині.

З Будапешту доносять, що поліція відкрила там широко розгалужену комуністичну організацію. Поліція арештувала богато осіб, підозрілих в участи в організації.

ТЕЛЄҐРАМИ.

Визначення границь.

Льондон (ПАТ.) Часописи звідомляють із Царгорода, що комісія для справи визначення демаркаційної лінії невтральної стрефи покінчила свої праці. Договір підписано 17. ц. м."

Загальна мирова конференція.

Париж (ПАТ.) Авас. „Пті Пар.": Французьке правительство предложило день 6. падолиста яко реченець зібрання загальної мирової конференції. Туреччина заявилася, щоби конференцію відбути у Фльоренції або в Люгано, колиб відбуття конференції в Смирні показалося неможливим.

Жандармерія для Тракії.

Царгород (ПАТ.) Авас. Згідно з рішенням коаліційної комісії 200 ангорських жандармів вишлеться до Тракії.

Вибір нім. президента відложено.

Берлін (ПАТ.) Справу відложення вибору президента держави порішено. Партія центра зголосила внесення, щоби вибори відложити до 1. липня 1925 р. Тому що соціялістична фракція згодилася на внесення, дійшло також до порозуміння з иншими партіями. Після порозуміння з секретарем поставиться в парляменті внесення, згідно з котрим теперішній президент держави остане на свому становищі до 1. липня 1925.

Кабінетна кріза в Італії.

Відень (ПАТ.) „Н. Вр. Тґг." звідомляє за „Джорнале д' Італія", що між лібералами, котрих заступає Орляндо, та Джолітієм і Мусоліні порозуміння недалеке. Зогляду на це кабінет Де Факти уступить, а кабінет Джолітія і Мусоліні має вигляди успіху.

Саляндра або Орляндо обняли би теку мін. заграничних справ. Джоліті погоджується на жадання фашістів про конечність виборчої реформи і розписання нових виборів і годиться на утворення нового правительства під услівям, що фашісти візьмуть участь у правительстві.

Видалення нім. ком. делєґата з Парижа.

Париж (ПАТ. Вчера поліція видалила комуніста Фр. Дальна, посла до пруського сойму, бо прибув до Парижа без пашпорта.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Останнє (40) число „Діла" сконфісковане за деякі місця рубрики „Польські вибори і Сх. Галичина".

— **Похорони Сидора Твердохліба.** В середу 18. ц. м. відбулися похорони Сидора Твердохліба. В похоронах взяло участь кількох польських священиків і більший гурт монахів Домініканів і Бернадинів. Безпосередно за караваном йшла жінка покійного з дітьми і брат Мелітон. Серед присутних можна було завважити представників вищої польської адміністративної влади. На цвинтарі промовляли: ред. „Веку Нов" Броніслав Лясковніцкі, ред. „Курєра льв." д-р Влодзімєрж Ямпольскі і дир. Х. польської гімназії д-р Яновскі. Похорон проводили сильні відділи польської кінної і пішої поліції.

— **По смерти С. Твердохліба.** Рада польських міністрів прислала для родини С. Твердохліба телєграфічну кондолєнцію, а польський уряд обіцяв заопікуватися сиротами покійного. За зловлення убийників оголошено нагороду в сумі 2 міліонів марок. В звязку із вбивством Твердохліба і останніми випадками у Сх. Галичині з Варшави до Львова виїхав шеф департаменту міністерства внутр. справ. Він залишиться у Львові аж до закінчення виборів, для звязку із Сх. Галичиною і Варшавою і для контролі передвиборчої акції.

— **З театру.** В суботу йде третій раз весела оперета на 3 дії В. Колля „Барон Кіммель". — В неділю „Паливода" Карпенка-Карого комедія на 4 дії зі співами і танцями. — В понеділок 23. жовтня виїздить театр на одну виставу до Дрогобича. Грана буде драма на 4 дії В. Винниченка „Закон", в постановці гол. реж. О. Загарова при участи пп. Морської, Г. Совачевої, О. Голіцинської і М. Крушельницького в головних ролях. — Початок вистав о год. 7. Від суботи 21. жовтня театральні вистави у Львові будуть починатися точно о год. 7. веч. Кінець вистав не пізнійше год. 10 25.

Жіночий Вістник.

„Щадім, щоб ми могли бути щедрими“.

Від довшого ряду літ лунають з нас кличі завзиваючі жіноцтво до організації. І справді організація сил до праці на всіх царинах суспільного життя в часі, коли в народній організм болючо відаються окови неволі, є негайна і конечна. Ціле наше єство ворушиться, коли читаємо, що діється по всіх закутинах нашої землі, з жахом і німою, безсильною розпукою глядимо, як нашу молодь ведуть сковану до тюрми, щоби місяцями або й літами мучилась без світла і сонця. В такій хвилині ми готові були би до найбільшої жертви, щоби звільнити наших братів. Але ми безсильні. З розбитою душею вертаємо домів. Поволи, за хатніми заняттями, за щоденними злиднями і журбами, ватираються в нашій уяві прикрі образи і ми забуваємо про страхіття неволі. Святий вогонь наших поривів погасає безслідно. Хвилевими поривами не дійдемо до цілли. Нам потрібна негайна плянова організація наших сил, мусимо придбати як найбільше рук до праці і фонди до відбудови зруйнованої і поневоленої нашої землі.

В нас „**жниво велике, а робітників мало**“.

В переломовім часі, коли важиться наша доля, ми повинні пізнати шляхи, якими йшли до відродження инші поневолені народи і брати собі примір з методи праці европейського жіноцтва. Коли німецький народ втратив самостійність і був в найбільшім пониженню, великий мислитель Фіхте грімким голосом кидав кличі, які мали вратувати вітчину від загибелі. Він неустрашимо виказував всі слабі сторони тодішного ладу і взивав народ до моральної обнови. „Як не маємо загинути, **мусимо змінити цілий спосіб життя**“, проголосив він. Цей клич мусить і в нас увійти в кров і кости так інтелігенції, як робітничої і селянської верстви, а передусім нашого жіноцтва. В нашім лихоліттю належить призадуматись над реформами в життю родиннім і суспільнім, користуючися приміром других народів.

Чехи, це нарід сильний економічно і політично, найкультурнійший і найбогатший з усіх славянських народів, а уважав за вказане ширити у себе **ідею господарности і ощадности**. Для успішного вкорінювання цеї ідеї заснували Чехи товариство щадників і видають часопис „Střadal“ (щадник). Це товариство поборює розтратність, життя понад стан, вчить, як розумно газдувати у власній хаті, в життю суспільнім і державнім. Воно держить руку на живчику народного життя, відчуває і виказує слабі його сторони і подає способи, якими їх усунути. Клич товариства „щади, щоб ти міг бути щедрим“ відбивається голосним відгомоном, приєднує десятки тисяч членів і приносить міліонові суми на викуп землі з чужих рук, на бідні робітничі діти і т. и. ціли.

У Франції питанням щадности займаються найбільші мужі держави. З захватом говорить один політичний і культурний діяч французький про господарність своїх земляків: „Скарбонка наповняється тим, чого відмовляє собі теперішність для будуччини. Щадність це безперервний ланцух, що сполучує одні покоління з другими. Француз ніколи не видає цілого свого заробітку, цілого зиску, своєї ренти, він бореться завсід, обезпечує себе і рідню проти всяких небезпек постійним і розумним самовідреченням. Батьки і діти від покоління до покоління складають жертви добровільно, постійно, жертви особисті грошеві і тим способом дійшла Франція до свого багацтва.

„Народу, що поважно розуміє дбання про свою будуччину і що у всіх вчинках, від найславнійших до найбуденнійших жертвує завсіди теперішність для будучини, історія не вичеркне споміж живих народів“.

У нас, на жаль, досі ніхто не займався ширенням ідеї щадности. Жіноцтво нехай дасть почин, а здвигне тривкі підвалини для величної будівлі вільної вітчини. Як наше жіноцтво повинно переводити в життя, скріплювати та поширювати в громадянстві ідею щадности, господарности і жертвенности, про це поговоримо слідуючим разом.

(Продовження буде.)

Марія Білецька.

Духова провідниця турецького визволення.

Увага цілого світа скупчилась тепер біля турецького народу і його побід на области Малої Азії. Закований севрським договором в пута тяжкої неволі, турецький народ одним могутнім поривом розірвав ці пута розніс в пух цілу армію грецького окупанта і тріюмфальним походом підсунувся до самих проливів і до брам Константинополя. Націоналістичне правительство Ангори з Кемалем Пашею на чолі може надіятися повного довершення своїх плянів.

Коли всі великі і малі, а головно поневолені народи зі щирим подивом глядять на визвольну боротьбу Турків, мало кому відомо, що духовою провідницею отсего національного зриву є визначна Туркиня, піонірка жіночого руху в Туреччині, талановита поетка — Галід Едіб Ганум по імені. Загал нашого жіноцтва прийме певно із зацікавленням декілька подробиць з її життя.

Галід Едіб Ганум вродилася 32 років тому в Константинополі. Походить вона зі знатного турецького роду і за молоду одержала дуже старанне виховання, очевидно по нормі принятій в її батьківщині, де жінку вважається єством нищого степеня, необмеженою власністю мущини. Одначе коли в останніх десятках літ новітні ідеї продерлися в нутро турецької нації і довели вкінці до революційного перевороту, який закінчився введенням на місце давних азійсько-деспотичних форм правління конституційного, демократичного ладу, то цей рух не міг не торкнутися також родинного і суспільного становища турецької жінки, Туркиня виборює собі право на освіту, виїздить навіть на висші студії за кордон, зачинає вдягатися в европейську ношу, скидає серпанок, одним словом: вона ломить залізні окови консервативного звичаю і закона у відношенню до себе.

Одною з піонірок цего визвольного руху була саме Галід Едіб Ганум. Як молода дівчина вона вступила на науку до американського каледжу (College) в Константинополі і тим своїм поступком викликала нечуване обурення серед своїх земляків. Близша і дальша рідня відреклася її, в місті прийшло до розрухів товпи і справа стала так голосна, що вкінці вмішався в неї сам султан, який заборонив молодій дівчині дальших студій. та сильна духом Ганум не подалася. Вона потайки виїхала з Константинополя і довший час перебувала в столицях Европи. З початком війни вернула назад до вітчини вже як людина з европейською освітою і світоглядом і зорганізувала жінону санітарну службу в турецькій армії та сама до кінця війни була сестрою жалібницею. Її акція зустріла з початках великі перепони зі сторони уряду і консервативних кол громадянства.

Европейська війна закінчилася для Туреччини катастрофою, яку молода патріотка відчула дуже болюче. Коли лиш Кемаль Паша почав організувати в Ангорі розпорошені і розбиті сили нації, Галід Едіб Гануль рішається присвятити всеціло свої сили визвольній боротьбі. Ночю, на човні, крізь окупаційні морські сторожі і серед великих небезпек вона продирається на азійський бік, а звідси до Ангори. Тут гуртує вона біля себе турецьких жінок, а в народі піднімає духа своїми полумінними поезіями, які друкує в ріжних турецьких часописах. Голос турецької поетки доходить до Константинополя. На її зазив ідуть в її сліди тисячі Турків. Всі кращі одиниці народу втікають до Ангори, щоби там запрягти себе в службу батьківщини. Галід Едіб відводить на фронти перші відділи армії і сама з оружєм в руках бється проти Греків. Повернувши до тимчасової столиці націоналістичного уряду, вона кидається до праці над реорганізацією турецького шкільництва і скоро стає на чолі міністерства освіти. Галід Едіб є отже першою жінкою-міністром в Туреччині. Вона добула собі серед свого громадянства такий величезний вплив, що це відповідальне становище віддано їй без вагання. Незвичайної вроди, наділена бистрим умом і дотепом, вона має небуденний талан одушевляти і поривати масу. Вона добула також рішаючий вплив на Кемаля і стала справжньою духовою провідницею визвольної боротьби свого народу. Турецькі і чужоземні часописи присвячують їй довгі статті і називають її загально „жінкою, яка стоїть за Кемалем“, Рівночасно в працею над визволенням свого народу від чужинців, Галід Едіб не покидає праці над визволенням турецької жінки. Вона постійно підкреслює, що „як довго не висвободиться Туркиня, так довго не стане вільною Туреччина“. Повну еманципацію жінки вона вважає передумовою визволення нації.

На небуденну постать Галід Едіб Ганум і її казочну карієру глядить зі симпатією жіноцтво цілого світу а передусім жінки всіх поневолених народів.

Успіхи малярки Марійки Дольницької в Америці.

В „The Minneapolis Journal“ з 9. цвітня б. р. поміщена була слідуюча стаття під заголовком „Ukrainian Girl artist Wins“, „Українська дівчина, артистка здобуває славу своїми рисунками та малюнками“. — „Рік тому приїхала з Відня молода українська малярка і не уміла ні слова по англійськи, а нині вступила вже на дорогу артистичної карієри і є тепер предметом поважного інтересу артистичних кругів Мінеаполісу, які захоплені якостю її малюнків, рисунків і емалій виставлених тепер в Bradstreet C° 125. Артисткою сею є п-на Марія Софія Дольницька, дочка радника з Відня, яка рік тому приїхала до своєї сестри, а після її перенесення звідси, замешкала в „Settlement House“, де їй віддано на робітню дві кімнати.

Коли принесено праці панни Д. до оцінки до Brandstreet, директор Рубенс заінтересувався розвитком її штуки і зарядив виставу її праць в галерії Brandstreet. Директор Рубенс каже нам, що виставу відвідує численна публика та захоплюється творами сеї дівчини.

Найбільше одушевляється п. Рубенс її працями в емалії. Емалію студіювала вона у Відні в Kunstgewerbeschule. Ці емалії незвичайно оригінальні і скінчені по формі — як каже п. Рубенс, вона потрафила виявити свою артистичну вартість крізь призму емалії, що є оригінальним здобутком в штуці. Її форма ріжниться рішучо від звичайної форми емалії.

Рисунки п-ни Д. тішаться признанням задля їх великої сили, певности і точности. Деякі пастелі, включаючи автопортрет артистки є рішучо небуденні. А в її малюнках, що чарують своєю інтересністю, проявляється характеристика і суть старого світа — европейської культури.

Виставка обіймає около 30 пастель і малюнків та 15 емалій. П-ну Д. запрошено прислати свої праці на річну виставу мистецького товариства стейту Minneapolis, яка відбудеться в St. Paul“. — Крім вище наведеної замітки був поміщений в згаданім дневнику також портрет нашої молодої артистки.

З життя болгарських жінок.

На підставі матеріялу. поміщеного в послідній річнику болгарського двотижневника „Женски Глас“, що вже від девятнайцяти літ виходить в Софії і є органом „Болгарського Жіночого Союза“, можна виробити собі загальний погляд про працю болгарських жіночих товариств. Самі назви болгарських жін. організацій вказують по части на напрям та обсяг їх діяльности. „Просвета“, „Развитие“, „Самосознание“, „Прогрес“, „Възпитание“, „Труд“, „Зора“, „Съзнание“, „Съгласие“, „Добродитель“, „Самопожертвование“, „Майка“ (мати), „Майчина грижа“ — ось назви тих культурних, просвітних, економічних та гуманітарних жіночих інституцій, що розкинені по містах і селах Болгарії. Переважне число сих товариств і їх філій обєднується в „Болгарськім жіночім Союзі“, основанім 1901 р., що як надклясова і надпартійна феміністична організація, головним завданням має боротьбу за рівні політичні права Болгарки. „Союз“ обєднує до 45 організацій і приблизно 10.000 членів, а орган Союза „Женски Глас“ має до 5000 передплатниць. „Союз“, який входить в склад інтернаціональних жін. організацій, уладжує що року конгрес, на якім відпоручниці з ріжних організацій обмірковують на кількадневних нарадах ріжні актуальні питання. З ініцятиви „Союза“ внешено ряд петицій до „Народного Собранія“ (парляменту) в справі надання жінкам ріжних громадянських прав, в справі зміни дотеперішного, кривдячого жінок спадкового закону, в справі посягань теперішного правительства на автономію університетів і т. д. До адвокатської палати та конгресу суддів звертався „Болгарський Жіночий Союз“ з доманганням допустити жінок до адвокатського та судейського звання. До антантської военної контрольної комісії внешено протести в справі заборони болгарським організаціям заниматися військовими справами в практиці чи теорії, та в справі инших надужить сеї комісії.

Крім статей про чисто жіночі справи містить „Женски Глас“ дописи болгарських жінок на ріжні загально-національні теми. „Внутрішна хроніка“ нотує всякі вістки про відчити, збори, робітні, школи, бібліотеки, курси, так що дає перегляд діяльности болгарських жінок. „Зовнішна хроніка“ інформує докладно Болгарок про працю міжнародніх жіночих товариств та про участь жінок в політичному життю других держав. Характеристичне те, що Болгарки не мають ще політичних прав, хоч закон з 1921. року обовязує на рівні всіх горожан Болгарії — отже і жінок — до примусової цивільної державної служби. Всі дівчата від 16 літ обовязані

до шестимісячної безплатної праці на користь держави — крім того можуть бути покликувані до такої праці — відповідно до свого образовання, сил і здібностей — всі жінки аж до 50-ого року життя — по 10 днів на рік. Інформує нас про се німецька пацифістка Гайман в „Schweizer Frauenblatt", на основі статей Шишманова. *Ол. З.*

Жіноцтво й польські вибори.

Олена Гумовська зі Смільника коло Лютовиск, покликана до обводової виборчої Комісії до польського сойму і сенату, прислала заяву, що участи в цій комісії не прийме.

Обіжник

Головного Виділу „Союза Українок" у Львові в справі Загальних Зборів.

Дня 26. падолиста б. р. відбудуться у Львові Загальні Збори „Союза Українок". Тому Головний Виділ „Союза Українок" звертається до всіх Філій і Кружків С. У. та до всіх жіночих організацій в краю з горячим зазивом підготовитися негайно до Загальних Зборів львівської централі. А саме: 1. Прислати найдальше до дня 15. падолиста б. р. короткий звіт з діяльности товариства. В звіті треба подати: огляд діяльности за останній рік, склад Виділу, число членів, майно товариства. 2. Скликати ширші членські сходини і на них вибрати відпоручниці на Загальні Збори до Львова. Делегатки матимуть рішаючий голос при виборі Головного Виділу Центрального Товариства, як також в усіх инших справах.

В Загальних Зборах можуть взяти участь не лиш відпоручниці жіночих організацій і тому Головний Виділ запрошує все українське жіноцтво Галичини прибути громадно на день 26. падолиста до Львова. Приміщення для відпоручниць і гостей запевнене. Звіти і зголошення надсилати на адресу: Марія Струтинська, Львів, вул. Боніфратрів ч. 14.

Програма Загальних Зборів слідуюча:

1) Рано о год. 10. відбудеться в домівці „Союза Українок" (Народний Дім) Конференція Головного Виділу з делегатками. Конференцію попередить організаційний реферат, а її метою буде вислухати домагання жіноцтва в краю до Головного Виділу та обєднати тісними звязками працю всіх жіночих товариств з львівською централею.

2) О год. 2-гій після пол. відбудуться властиві Загальні Збори з таким порядком:

а) Відкриття Зборів,

б) Звіт Головного Виділу, звіт поодиноких секцій і звіт касовий,

в) Звіт Контрольної Комісії і справа уділення абсолюторії уступаючому Виділови,

г) Вибір нового Виділу та Контрольної Комісії,

д) Підвишка членської вкладки,

е) Внесення і запити.

3) Вечером відбудуться Товариські Сходини для учасниць Заг. Зборів.

Львів, 18. жовтня 1922 р.

За Головний Виділ „Союза Українок"
Мілена Рудницька Лисяк, містоголова. *Ірина Лежогубська*, секретарка.

Вісти з Товариства „Союз Українок".

Українки! З огляду на недалекі Загальні Збори вступайте громадно в члени „Союза Українок". Зголошення нових членів приймається кожного четверга від год. 5. до 7. вечером в домівці Товариства.

Редакційна Секція „Союза Українок" звертається з проханням до всіх жіночих організацій в краю надсилати короткі дописі про діяльність нашого жіноцтва.

* * *

З рамени Кружка ім. Ганни Барвінок відбулися минулої неділі (15. ц. м.) жіночі сходини з двома інтересними рефератами. П-ні д-р Степанів Дашкевичева змалювала тип жінки громадянки на протязі української історії, а п-ні дир. Малицька говорила про завдання сучасної хвилини, торкнулася всіх актуальних питань нинішного дня і пригадала, яку ролю відіграло жіноцтво инших народів у визвольних рухах. Після рефератів розвинулася дискусія на тему завдань Кружка ім. Ганни Барвінок. Порішено відкрити вечірні курси загальної освіти і фахові для дівчат з реміс ничих верств.

Ширіть наш часопис!

ОПОВІСТКИ.

Народній театр Тов. „Українська Бесіда" у Львові, (Шашкевича 5.).

Субота 21. с. м. год. 7. вечером: третій раз: „БАРОН КІММЕЛЬ" оперетка на 3 дії В. Колля.

Неділя 22. ц. м.: „ПАЛИВОДА", комедія зі співами на 4. дії Карпенка-Карого.

Понеділок 23. ц. м. в **Дрогобичі**, саля „Олімпії": „ЗАКОН", драма на 4. дії В. Винниченка.

Початок вистав о 7. год. вечером.

Білети від 11—1 і 4—7 в „Народній Торговлі" — а в день вистави від 5. год. в касі театру. XXV. 1—?

—o—

ВЕЛИКІ ВЕЧЕРНИЦІ відбудуться в Тов. „Зоря", дня 21 жовтня ц. р. у власній салі при вул. Вірменській ч. 25. Початок о 9. год. вечером. 951 2—2

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає Володимир Целевич. З друкарні Спілки „Діло" Львів. Ринок ч. 10